

Helsinški *bilten*

**HELŠINŠKI ODBOR
ZA LJUDSKA PRAVA U SRBIJI**
Kralja Milana 10, Beograd;
tel. 011/3032-408; fax. 2639-437;
e-mail: office@helsinki.org.rs
http://www.helsinki.org.rs

BR.90 // OKTOBAR 2012.

NOVI KRUG SRPSKE INVOLUCIJE

TANJUG

NAPREDNJACI: IZBEGAVANJE EVROPSKOG PUTA

Majski izbori doveli su do tektonskih promena na političkoj sceni Srbije. Pobjeda naprednjaka i njihovih koalicionih partnera vratila je na scenu politički blok iz devedesetih koji karakteriše nacionalizam, populizam, deinstitutionalizacija, revanšistički odnos prema bivšem režimu i politički radikalizam. Na delu je svojevrsna restauracija starog režima koja ima devastirajuće

posledice kako na unutrašnjem, tako i na regionalnom i širem međunarodnom planu.

Naprednjaci i nova vlada nemaju odgovore na goruća ekonomska i socijalna pitanja. Pribegavanje borbi protiv korupcije je u prvim mesecima dobilo podršku javnosti. Međutim, očito je da nema snage ni volje da se borba protiv korupcije vodi preko institucija i tužilaštva, već se vodi preko medija. Uglavnom je usmerena na demokrate (mada su dali dosta povoda za nezadovoljstvo)

i ima za cilj uništavanje evropske orijentacije u Srbiji.

Još uvek nema društvenog konsenzusa o tome kako organizovati politički sistem. Politička, institucionalna i administrativna arhitektura vlasti jedna je od najkontraverznijih tema i 12 godina nakon promena. Promena izbornih rezultata na lokalnom nivou uvodi Srbiju u opasno stanje koje može završiti i anarhijom, Odluka Ustavnog suda o neustavnosti brojnih odredaba Zakona i Statuta Vojvodine jer nije u skladu sa Ustavom iz 2006. koincidirala je sa početkom mandata nove vlasti. Osim rušenja vlasti u Novom Sadu i još nekim mestima u Vojvodini sada se ide i sa zahtevom da se potpuno ukine autonomija Vojvodine.

Izvršene su i masovne smene na profesionalnim pozicijama. Na svim funkcijama, vertikalno i horizontalno, došlo je do smena što je svojevrsna „kulturna revolucija“ koja će imati trajne posledice. Smenjen je, medju ostalim, i guverner Narodne banke. U institucije dovedeni su stari kadrovi, posebno u sektoru bezbednosti. Vraćanjem na posao sudija i tužilaca koji u procesu reforme sudstva nisu bili reizabrani (oko njih 500) stvorila se atmosfera revanšizma, a ionako polovična reforma sudstva je srušena.

Na spoljopolitičkom planu, osim što je nova vlada čvrsto stala na poziciju protiv NATO članstva i zastupa neutralnost Srbije, malo je poznato u kom pravcu se kreću reforme unutar vojske, koje su inače bile veoma uspešne (uz pomoć NATO).

Osporeni su svi učinci prethodne vlade, posebno sporazumi sa Kosovom koje predsednik Nikolić vidi kao štetne. Ipak, Demokratska stranka Srbije, bez obzira što nije u vladajućoj koaliciji, i dalje ima važno mesto u formulisanju politike nove vlade u odnosu na Kosovo i unutrašnje uređenje Srbije.

Nove vlasti su u kratkom roku pokazale i svoju privrženost Rusiji. I pored deklarativne opredeljenosti za EU, svi potezi i kontroverzne izjave u vezi sa evropskim putem Srbije, osim konfuzije, unose na političku scenu i suštinsku neizvesnost. Ponašanje nove vlade i predsednika pokazuju odsustvo spremnosti i sposobnosti da rešavaju ozbiljne probleme i izazove sa kojima se Srbija u ovom trenutku suočava.

Katastrofalna ekonomska situacija i dramatična potreba za finasijskom podrškom kako bi se sprečio bankrot zemlje dodatno utiče na nedоследno spoljopolitičko ponašanje. Nova vlast računa na podršku Rusije i Kine, polazeći od političke bliskosti koju prema Moskvi tradicionalno gaje dve vodeće stranke vladajuće koalicije, Srpska napredna stranka (SPS) i Socijalistička partija Srbije (SPS). Rusija je još u predizbornoj kampanji otvoreno podržavala Tomislava Nikolića.

ISTUPANJE PREDSEDNIKA NIKOLIĆA NA GENERALNOJ SKUPŠTINI

Dosad najznačajniji spoljopolitički nastup Tomislava Nikolića¹ kao predsednika Srbije bio je na zasedanju Generalne skupštine Ujedinjenih nacija u Njujorku, 25. septembra. Njegov govor bio je kombinacija ambivalentnih i nejasnih poruka u vezi sa budućom orijentacijom zemlje, pogotovo, kada je reč o Kosovu.

Nikolić je pre svega kritikovao prethodnu vlast koja je dovela Srbiju do „ivice ambisa“ (sa koje se „pada u nezavisnost Kosova“)², a, još više,

1 Tomislav Nikolić i njegova stranka u predizbornoj kampanji (kao i pre toga) nisu iznosili svoje vidjenje rešavanja kosovskog pitanja. Tvrdili su da će to učiniti kad budu na vlasti. Otkako su na vlasti, najavljuju jedinstvenu nacionalno-državnu platformu svih ključnih političkih činilaca, ali ona još uvek nije doneta

2 Nikolićeva interpretacija sopstvenog govora za televiziju Prva, 25. septembar 2012.

„neke velike sile“ koje su je (prethodnu vlast) „brutalno“³ na to naterale.

Istovremeno, Nikolić je potvrdio da će Srbija sve preuzete obaveze izvršiti, uključujući i implementaciju potpisanih sporazuma između Beograda i Prištine. Govorio je i o „snažnoj želji da se razgovori (sa Prištinom) nastave u dobroj volji i dobroj nameri. Srbija nudi konkretan predlog – „direktne pregovore na najvišem političkom nivou“.⁴

Činjenica je da se ozvaničenje uzurpacije severnog dela Kosova, što jeste strateški cilj Beograda, ne može se dobiti u „tehničkom dijalogu“ sa Prištinom, pa se, još od vlade Vojislava Koštunice, insistira na srpsko-albanskom političkom dijalogu, ili međunarodnoj konferenciji o Kosovu.⁵

Tomislav Nikolić takodje traži politički dijalog na najvišem nivou jer, kako kaže, Srbija više neće da pregovara o „sprovođenju nezavisnosti Kosova“: „tome je došao kraj, mada stalno slušamo da o statusu Kosova nema pregovora i da se mi o tome ništa ne pitamo. Šta to onda može da bude predmet pregovora?“⁶

Nadu u obnavljanje „statusnih pregovora“ izrazio je i doskorašnji šef diplomatije, sada predavajući Generalne skupštine UN, Vuk Jeremić koji je poručio Prištini „da shvati da se rešenje za status pokrajine može naći samo... za pregovaračkim stolom sa Srbijom“.⁷

Istog dana novoizabrani šef pregovaračkog tima za Kosovo, Dejan Pavićević odneo je u Brisel

3 Isto.

4 Politika, 26. septembar 2012.

5 Odnos prema Kosovu je manje više konstanta o čemu gotovo sve političke partije imaju isti stav. Naime, Beograd je oduvek pokušavao da primamljivom ponudom „istorijskog dogovora sa Albancima“ dođe do podele Kosova, a da se zbog tog navodnog ustupka, ishoduje i podela Bosne, odnosno priključenje Republike Srpske Srbiji.

6 Politika, 26. septembar 2012.

7 Politika, 1. oktobar 2012.

protokol - pristanak Srbije da počne proces uspostavljanja integrisanog upravljanja granicom sa Kosovom.

Većina domaćih komentatora i analitičara njujorški nastup Tomislava Nikolića ocenila je kao kontinuitet sa prethodnom politikom, odnosno, kao ustrajavanje na formuli „i Evropa i Kosovo“.⁸

LAŽNE NADE

Koalicionim sporazumom o formiranju vlade novouspostavljena parlamentarna većina, Srpska napredna stranka (SNS), Socijalistička partija Srbije (SPS) i Ujedinjeni regioni Srbije (URS), preuzela je obavezu o učlanjenju Srbije u EU, kao strateškom prioritetu. Upravo se na tome temeljilo početno poverenje međunarodnih zvaničnika i iz EU i iz SAD da će nova vlast nastaviti putem koga je, sa svim usputnim kolebanjima i odstupanjima, trasirala prethodna, pod vodstvom Demokratske stranke (DS).

Krajem septembra i početkom oktobra, postalo je jasno da predstavnici vlasti dovode u pitanje početak pregovora. Prvi je u tom pravcu iskoračio predsednik Tomislav Nikolić. Govoreći na izornoj skupštini Srpske napredne stranke najavio je da će Srbija u daljem procesu evropskih integracija imati svoje uslove, „ono što nikad nije imala do sada, jer nema razloga da trči za bilo kojim datumom i bilo kojim papirom“.

8 „Suština govora predsednika Nikolića u Njujorku je da se i dalje insistira na politici i EU i Kosovo i na nikad nećemo priznati Kosovo, a da je sve ostalo zapravo moguće i da je stvar nekog dogovora“, kaže bivši ambasador u Nemačkoj, Ognjen Pribićević, Politika, 27. septembar 2012; „Nikolićevo izlaganje je milozvučno, ali nije zaokret u odbrani Kosova. Ono je na liniji politike Borisa Tadića i predstavlja njen kontinuitet“, tvrdi šef diplomatije u vreme Slobodana Miloševića, Vladislav Jovanović, Danas, 27. septembar 2012.

Prema njegovim rečima, dosadašnje trčanje „dovelo je Srbiju do prosjačkog štapa“!⁹

Na to se nadovezala potpredsednica Vlade za evropske integracije Suzana Grubješić koja je rekla da put prema Evropskoj uniji nije lak i jednostavan i „nije staza na 100 metara, već maraton. Tokom tog puta ne treba srljati i trčati grlom u jagode“.¹⁰ Premijer Dačić bi prema Evropi „da žuri, ali da ne trči po svaku cenu za datumom o početku pregovora“.¹¹

Liberalno-demokratska partija (LDP) je jedina stranka koja jasno formuliše stavove o EU i koja kritikuje ponašanje vladajuće koalicije. Tako, Čedomir Jovanović, lider LDP, ukazuje da sve izjave predstavnika vlasti govore o nameri da se društvo drži u komi u koju su ga svojom politikom doveli: „Dok torbare svuda po svetu, spremni da pristanu na bilo šta da bi popunili budžet koji je račun neefikasne politike, Evropa im je savršena poštalicica, i izgovor, i opravdanje, i strašilo, čim neko u Srbiji počne da postavlja racionalna pitanja“.¹²

Neki komentatori, i pored želje da Srbija ima „dublju integraciju sa EU“, ističu da ona mora imati i svoju nacionalnu politiku, „tako da će neka varijanta politike i EU i Kosovo uvek biti aktuelna“.¹³ Drugi smatraju da je to praktično odgovor na „dosta neodmeren pritisak Eštonove“, proizašao iz novog samopouzdanja vlasti jer je u međuvremenu uspela „da pozajmi pare do kraja godine“.¹⁴

9 Politika, 30. septembar 2012. Na istom skupu Nikolić je takođe, poručio evropskim zvaničnicima da oni „dobro znaju šta možemo da ispunimo, a šta ne možemo. Bez Kosova i Metohije bi se osećali kao čovek u velelepnoj palati koji je na smrt bolestan“. Politika, 2. oktobar, 2012.

10 Danas, 1. oktobar 2012.

11 Dnevnik, RTV B92, 1. oktobar 2012.

12 Danas, 2. oktobar 2012.

13 Nikola Jovanović, glavni urednik časopisa „Izazovi evropskih integracija“, Politika, 2. oktobar 2012.

14 Predrag Simić, profesor Fakulteta političkih nauka, isto.

Potpredsednik Vlade, Aleksandar Vučić, koji je već dva puta boravio u Nemačkoj, upozorava da buduće delovanje Vlade neće biti „idealno niti lepo za građane Srbije“, što ukazuje na ozbiljnost krize koja se može rešiti samo ispunjavanjem postavljenih uslova.¹⁵

U EU POD VLASTITIM USLOVIMA

Nepovoljna okolnost po nove vlasti svakako je i činjenica da je redovni oktobarski izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije u evrointegracionim procesima „negativno neutralan“, odnosno, da je određivanje datuma za otvaranje pregovora o pristupanju Evropskoj uniji (EU) pomeren za neodređeni termin naredne godine. Reakcije lidera vladajuće koalicije predsednika Nikolića, premijera Dačića i potpredsednice Vlade zadužene za evropske integracije Suzane Grubješić mogu se tumačiti kao da približavanje Evropskoj uniji više nije prioritet Srbije, i uprocesu evrointegracija i „Srbija će imati svoje uslove“ (Tomislav Nikolić).

U međuvremenu, trend opadanja evroentuzijazma među građanima Srbije, zabeležen tokom 2011. godine kao oscilirajući, pokazuje se još izrazitije u ovoj godini. Prema anketi vladine Kancelarije za evropske integracije, sprovedenoj u leto 2012, manje od polovine – 49 odsto – građana glasalo bi za ulazak Srbije u EU.¹⁶ A prema istraživanju koje je, od 18. do 25. septembra sproveo CESID, podrška ulasku u EU opala je za dva odsto u odnosu na onu u junu. Oko 35 odsto građana izričito se protivi članstvu Srbije u EU, a to je čak 10 odsto više nego u junu, dok

15 Gostujući na televiziji Prva, 30. Septembra, Vučić je rekao i sledeće: „Ne želim da ispaljujem patriotske izjave, jer niti mogu to da učinim, niti je vreme za tako nešto. Neće biti divnih vesti. Ljudima moramo da kažemo sa kakvim ćemo se mukama i problemima suočavati.“

16 Danas, 20. avgust 2012.

ih je 18 odsto neodlučno.¹⁷ Evroskeptika najviše ima među mladom populacijom.

Kad je reč o nastavku evrointegracijskih procesa, normalizaciju odnosa sa Prištinom Evropska unija (čiju poziciju najotvorenije iznosi njena najuticajnija članica, Nemačka), kao i SAD smatraju ključnim testom za iskrenost novih vlasti. Odnos prema Kosovu ujedno je i ona tačka na kojoj se najizrazitije „sudaraju“ kontradiktorne poruke nosilaca vlasti. Sve to samo povećava opštu konfuziju.

Dok su kritike na račun prethodne vlasti zbog dijaloga sa Prištinom i, naročito, zbog postignutih sporazuma izuzetno oštre (povremeno i uvredljive), što implicira da aktuelna vlast odstaje od daljih razgovora, istovremeno se tvrdi da će sve obaveze koje je tokom dijaloga Beograd preuzeo biti poštovane. Štaviše, dve navodno najspornije obaveze, o regionalnom predstavljanju Kosova (samo sa „zvezdicom“, bez ispisanog teksta fusnote) i o prihvatanju integrisanog nadzora na graničnim prelazima već su u procesu razrade kako bi počela njihova primena.

Istovremeno, najavljuje se da će dijalog sa Prištinom biti podignut na viši, politički nivo. Do prvog susreta premijera Ivice Dačića i Hašima Tačija došlo je 19. oktobra u Briselu gde su obojica odvojeno imala susret i sa Ketrin Ašton.

U celini, Beograd već duže vreme najavljuje strategiju što očigledno služi za kupovinu vremena. Strategija bi, navodno, bila zasnovana na konsenzusu svih relevantnih političkih aktera. Predsednik Nikolić je u intervjuu u emisiji „Utisak nedelje“ izjavio da nije zadovoljan sporazumima sa Kosovom koje potpisala prethodna vlada, ali da su oni obećali da će uvažiti potpisane sporazume.¹⁸

¹⁷ http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2012&mm=10&dd=17&nav_category=1262&nav_id=652528

¹⁸

EVROPSKI STAV

Relevantni međunarodni akteri, od EU do SAD očekuju da Srbija u najskorije vreme počne politički dijalog na visokom nivou sa Prištinom, tim pre što je, početkom septembra, ukinuta nadgledana nezavisnost Kosova i time ojačan kosovski državno-pravni kapacitet. Međutim, njihova očekivanja od takvih susreta suštinski su različita od onoga što pod istim imenom nastoji da poturi Beograd. Oni bi morali, po njima, rezultirati normalizacijom odnosa između Beograda i Prištine. To je, rekla i visoka predstavica za spoljnu politiku EU, Ketrin Ešton, podsećajući da će prethodno (Beograd) „morati da donese teške odluke“.¹⁹

Poslanici Bundestaga, inače članovi vladajuće Hrišćansko-demokratske unije (CDU), Andreas Šohenhof i Hans-Joachim Falenski, prilikom posete Beogradu polovinom septembra, bili su tom pogledu još jasniji. Pored već poznatih zahteva, istakli su i zahtev da se Beograd i Priština pisanim dokumentom obavežu da neće jedni druge blokirati u procesu evrointegracija (Srbije, odnosno Kosova).

Prethodna vlast je tvrdila da će uslovi – među kojima je, osim primene postignutih sporazuma i nastavka dijaloga o drugim tehničkim pitanjima, bilo i ukidanje paralelnih institucija na severu i povlačenje policije Srbije sa tog dela teritorije Kosova – biti ispunjeni i da će datum za početak pregovora biti dobijen u decembru 2012. Međutim, još tokom letnjih meseci moglo se zaključiti da Srbija neće ispuniti tražene uslove i da se datum za početak pregovora pomera, u najboljem slučaju, za narednu godinu.

Srbija do sada, pod raznim izgovorima, nije uradila ništa na sprovođenju dogovorenih sporazuma, kao ni na obnavljanju dijaloga sa Prištinom. Krajem septembra, učinjen je prvi korak ka

¹⁹ Prema Politici, 2. oktobar 2012.

uspostavljanju integriranog upravljanja granicom, ali je i dalje neizvesno kad će taj režim kontrole granice između Srbije i Kosova, uključujući i prelaze iz pravca Novog Pazara i Raške prema Kosovskoj Mitrovici (Jarinje i Brnjak), početi da funkcioniše.

Premijer Ivica Dačić posetio je Brisel radi dogovora oko dijaloga i tom prilikom sreo se sa Hašimom Tačijem, kosovskim premijerom. Prema izjavama koje su pratile njegov boravak u Brislu, za sada se može zaključiti da se retorika u odnosu na Kosovo nije promenila. Beograd, naime, obećava sprovođenje postignutih sporazuma, ali je izvesno da će pokušati da neke odredbe ponovo pregovara.

RUSKI FAKTOR

Povećan uticaj Rusije na spoljnopolitičko ponašanje Srbije nakon smene vlasti nije do kraja transparentan. Iako i Toma Nikolić i Ivica Dačić nastoje da se prikažu kao proevropski političari, njihova okrenutost prema Istoku i dalje je neupitna: „Samo Srbiju volim više od Rusije“, izjavio je Nikolić u intervjuu za Prvi kanal Ruske televizije uoči susreta sa predsednikom Rusije Vladimirom Putinom, u Sočiju, 11. septembra.²⁰

Nikolićevo rusofilstvo pojačano je i očekivanjima da će upravo Moskva pomoći da se „Srbija digna na noge“. Prema medijskim izveštajima, tokom susreta dvojice predsednika dogovoreno je da Srbiji bude odobrena pozajmica za popunjavanje budžeta, ali nije obelodanjeno pod kojim uslovima.²¹ Kad je reč o materijalno-finansijskim aranžmanima, treba podsetiti i na 800 miliona dolara kredita za modernizaciju železnice, koji je „na čekanju“ već tri godine, jer je o tome razgovarano tokom posete tadašnjeg predsednika Rusije Dmitrija Medvedeva Beogradu, u oktobru 2010.

²⁰ Tanjug, 10. septembar 2012.

²¹ Tanjug, 11. septembar 2012.

U oktobru Srbija i Rusija su potpisale međudržavni ugovor o ruskoj isporuci prirodnog gasa do 2021. Okvirni sporazum predviđa da Gasprom godišnje isporučuje 5 biliona kubnih metara prirodnog gasa. U dodatku sporazuma navodi se da se izvoz ruskog gasa Srbiji uslovljava vraćanjem duga u iznosu od 30 miliona dolara za gas koji je Srbiji isporučen od novembra 2000. do januara 2001. godine, kao i 10 miliona dolara za isporuke između 1995. do 2000. godine. Dug se mora vratiti do 2014. Rusija je, inače, glavni snabdevač Srbije gasom. Gasprom je u 2011. isporučio 1.4 biliona kubnih metara. Po važećem sporazumu, Srbija plaća 470 dolara po kubnom metru.²²

Osim toga, Nikolić je tražio od Rusije kredit za željeznicu, pomoć za prevazilaženje ekonomske krize, a izrazio je i određena očekivanja u pogledu nalaženja ruskih investitora za Željezaru Smederevo. Beograd očekuje i što skoriju realizaciju Južnog toka. Sve zajedno, ukoliko se svi planovi realizuju, Rusija će preuzeti glavne ekonomske strateške pozicije u Srbiji, što joj dugoročno garantuje uticaj na bilo koju vlast u Beogradu.

Dosadašnji ambasador Rusije u Srbiji, Aleksandar Konuzin, koji je veoma aktivno učestvovao u unutrašnjepolitičkom životu Srbije i nije skrivao simpatije za naprednjačku opciju, uoči odlaska iz Beograda izjavio da je „pod velikim utiskom energije koju sadašnja vlada ulaže u razvoj srpsko-ruske saradnje“.²³

Rusija, kako izgleda, očekuje dogovor o „zajedničkom ekonomskom i političkom interesu u postevropskoj budućnosti Balkana i Evrope“²⁴. To, u velikoj meri, može uticati i na buduću orijentaciju Srbije. Ruska očekivanja oslanjaju se na njenu podršku „Srbiji u najkritičnijem budžetskom trenutku njene novije državne istorije, na

²² RIA Novosti, 13. oktobar 2012.

²³ Tanjug, 13. septembra 2012. godine.

²⁴ Glas Rusije, 12. septembar 2012.

mogućnost investiranja u namensku industriju i druge grane ekonomije, ali i na vrlo snažnu podršku državnoj celovitosti zemlje, čime se otvara novi, složeniji, ali logičniji geopolitički horizont Srbije²⁵

Među relevantnim domaćim analitičarima ne postoji saglasnost oko geostrateškog pomeranja Srbije prema Istoku. Kolumnista Politike Boško Jakšić kaže da „Srbija nije iskočila iz (evropskog) ležišta, samo je vlast preko svega nabacila kamuflačnu mrežu“²⁶. Po njegovom mišljenju, naime, oko toga čak postoji neka vrsta prećutne saglasnosti između Moskve i Vašingtona, s obzirom na to da Vašington od „proruskog“ predsednika Nikolića očekuje lakše i brže rešavanje kosovskog pitanja.²⁷

Korenite iskorake iz „nekih strateških opredeljenja“ ne očekuje ni Dragomir Anđelković, stručnjak za srpsko-ruske odnose. Ni on ne misli da će Beograd zapustiti Brisel na račun Moskve, već samo očekuje ravnomernije balansiranje između, deklarativno proklamovana, četiri spoljnopolitička stuba Srbije (Brisel, Vašington, Moskva Peking).²⁸

Politički analitičar Miodrag Radojević smatra da su, nakon najnovijeg susreta Nikolića i Putina, „odnosi Srbije i Rusije dostigli najviši nivo u novije doba“. Podsećajući na činjenicu da je Nikolić u Sočiju dobio paket ekonomske pomoći, on se pita kolika je cena te pomoći i „da li se može govoriti o promeni političkog kursa“. Po njemu, međutim, za taj odgovor je još rano.²⁹

25 Isto. Kako takođe zapaža komentator Glasa Rusije, Zoran Žujović, „građani Srbije očekuju putinizaciju države, upravo demokratski proces zavođenja delotvornog pravnog poretka i reda u državi, da bi ova konačno to i postala. S druge strane, ruska strana pokušava da prepozna i realizuje svoje dodatne interese na Balkanu“.

26 Politika, 2. septembar 2012.

27 Isto.

28 Isto.

29 NIN, 20. septembar 2012.

Međunarodni akteri sa povećanom pažnjom prate uticaj Rusije na zbivanja u Srbiji. Predstavnici EU (kao, na primer, Štefan Lene) poručuju da „EU pozdravlja dobre odnose Srbije sa Rusijom, koja je veoma važan partner za EU“.³⁰

ODNOS PREMA REGIONU

Nova vlast je ionako fragilne regionalne odnose odmah nakon izbora poremetila brojnim neodmerenim (ali iskrenim) izjavama. One su svaka bile indikativne za stanje duha koji preovladava kada je reč o regionu. Interpretacija nedavne prošlosti ostaje glavna opstrukcija u normalizaciji odnosa unutar regiona, posebno sa BiH i Kosovom.

Najproblematičniji odnos je prema Bosni na koju se još uvek gleda kao na ratni plen. Specijalna sednica vlade Srbije i RS jasno je manifestovala karakter odnosa, kao i ciljeva. Nikolić je izjavio da je Srbija prihvatila Dejtonski sporazum, ali je ukazao da ta država ne funkcioniše i da „polako nestaje pred našim očima“.

Hrvatska u svesti srpskih političara trajno ostaje kao glavni rival sa kojim se odmeravaju. Pitanje izbeglica za Beograd je najvažnije oružje protiv Hrvatske. I Nikolić je istakao da „Hrvatska nije rešila problem Srba koje je proterala, kojima nije vratila imovinu i kojima ne dozvoljava da uživaju u njoj, nije im omogućila ni minimum osnovnih ljudskih prava, ali je iz nekog razloga prihvatljiva za EU“.³¹

Srbija nije promenila svoj odnos prema Crnoj Gori što su pokazali i izborni rezultati. Jer, i ova ga puta, Crnogorci su glasali za nezavisnost. To upućuje na konstantni angažman Beograda u podrivanju crnogorske nezavisnosti.

30 Politika, 23. septembar, 2012.

31 Blic, 21. oktobar 2012.

Kada je reč o Makedoniji, Nikolić je prilikom posete Skopju predložio da se u rešavanje problema između srpske i makedonske crkve uključe i država. Međutim, Nikolić je iskoristio svoju posetu da i Makedoncima predoči opasnost od Albanaca, ukazujući na to da kada (Albanci) "jednom ostvare prava u okviru teritorije Srbije,

pozivajući se na ta prava u svim drugim državama. Kako da kažete da imaju pravo na svoju državu na Kosovu, a nemaju u Makedoniji, kako da kažete da imaju pravo na državu na teritoriji Kosova, a nemaju pravo na autonomiju u Grčkoj ili u Crnoj Gori"³²

32 Isto

ZAKLJUČAK

Politika nove vlade, uz unutarnju političku regresiju i nedefinisanost orijentacije i uloge ne samo na Balkanu, već i u Evropi, vodi Srbiju u izolaciju i novu fazu opšte involucije. Ta politika odražava patrijarhalnost i izraziti otpor evropeizaciji i modernizaciji Srbije.

Narodnjaštvo i populizam su samo jedna od manifestacija srpskog nacionalizma koji opstaje kao jedina ideologija.

EU ne sme dozvoliti izolaciju Srbije i mora maštovitije pristupiti ne samo Srbiji, već i svim zemljama Zapadnog Balkana. Politika „štapa i šargarepe“ ima svoje domete u društvima kao što je srbijansko.

Kriteriji i uslovi koji su postavljeni pred Srbiju nisu ostvarivi u dogledno vreme zbog nedostatka kapaciteta, ali i zbog orijentacije koja je antievropska. Da bi se sprečili regresivni trendovi, neophodno je ih preduprediti novim politikama, integrisanjem pojedinih sektora, strategijom razvoja.

Neophodna je podizanje civilnog društva kao relevantnog zagovornika evropskih vrednosti.

Regionalnu saradnju treba podići na najviši mogući nivo. Hrvatska može imati važnu ulogu u tumačenju EU i procesa pregovaranja.